

3. Семикіна, М. В. Український трудовий менталітет: проблеми адаптації до умов ринкового середовища / М. В. Семикіна // Духовність українства XXI століття: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., 16-17 трав. 2008 р. – Кіровоград, 2008. – С. 15-20.

4. Синяєва Л. В. Соціально-психологічні особливості людських ресурсів в Україні / Синяєва Л. В. // Економіка і організація управління; № 3(23) (2016) – Київ, 2016. – С. 109-116.

5. Терещенко Н. В. Особливості трудового менталітету української нації / Н. В. Терещенко // Історико-політичні студії. Серія: Історичні науки: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Ін-т історії укр. сусп-ва ; ред. кол.: З. І. Зайцева, В. А. Студінський, А. І. Чуткий (та ін.). – Київ: КНЕУ, 2015. – № 1. – С. 76-82.

6. Терещенко Н. В. Ментальність української нації як складова соціально-економічної поведінки в умовах розвитку неокапіталізму початку XXI ст. / Н. В. Терещенко // Соціально-трудові відносини: теорія та практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; (відп. ред. Т. Г. Кицак). – Київ: КНЕУ, 2013. – № 1. – С. 119-125.

УДК 336. 228. 32

Людмила Анатоліївна ПАРФЕНТІЙ,

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8896-4928>

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК СИСТЕМА ЗАКОННИХ СПОСОБІВ ЗМЕНШЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

Ухилення від сплати податків зазвичай асоціюється з негативними явищами та злочинними діями. Однак існують способи зменшення податкових платежів без порушення законодавства, які загалом мають назву податкове планування або податкова оптимізація.

Податкове планування – це сукупність методів, прийомів і способів, що дозволяють у рамках податкового законодавства максимально скоротити податкові зобов'язання юридичної або фізичної особи (1). Податкове планування зазвичай здійснюється на тривалий термін (кілька звітних періодів). Проте у разі зміни законодавства певні способи оптимізації оподаткування офіційно визнаються незаконними або стають «морально застарілими», нікчемними для використання.

У науковій літературі виділяють такі способи податкової оптимізації (2, 4): вибір найбільш підходящої сфери діяльності, режиму

та системи оподаткування; максимальне відтермінування сплати податків; податковий аналіз; податковий аудит; податковий моніторинг; штучне збільшення витрат виробництва та відповідне зменшення оподаткованого прибутку; прискорене списання амортизації, яка автоматично зменшує оподатковуваний прибуток; дарування, застосування ліберальних правил списання «безнадійних боргів»; вкладання коштів в облігації місцевих органів влади, а також у благодійні та довірчі фонди; застосування міжнародних трансфертних цін; використання податкових пільг; використання офшорних центрів і податкових гаваней; інші способи.

Поширеною схемою мінімізації податкових платежів є використання міжнародних трансфертних цін – цін, що сплачуються за трансферт товарів або послуг між організаційними одиницями однієї транснаціональної компанії. У такий спосіб оподатковуваний прибуток переводиться до юрисдикцій з низьким рівнем оподаткування, суттєво зменшуючи податкові відрахування (6).

До податкових пільг відносять податкові кредити та податкові канікули. Податкові канікули – це відстрочка щодо сплати податків з боку фіскальних органів. Податковий кредит – це зменшення податку перед державою протягом певного періоду часу. Поширеними видами податкового кредиту є інвестиційні знижки; списання сум податків, сплачених за кордоном; знижки на заходи з фінансування зайнятості населення.

«Податкова гавань» – це територія, що проводить політику залучення іноземних кредитів шляхом надання податкових та інших пільг. Центр «офшор», на відміну від «податкової гавані», надає податкові та інші пільги тільки за фінансовими операціями з іноземними резидентами в іноземній валюті. Офшором є фінансовий центр, який залучає іноземний капітал шляхом надання спеціальних податкових та інших пільг іноземним компаніям, які зареєстровані у країні розташування зазначеного центру, за умови того, що вони не здійснюють господарських операцій на території даної країни.

На сьогодні масштаби офшоризації світової та національної економіки вражають своїми розмірами. Організація з економічного розвитку та співробітництва оцінює щорічні втрати від розмивання податкової бази у 4-10% сукупних податкових надходжень у всьому світі (5). А міжнародна консалтингова компанія Boston Consulting Group підрахувала, що в офшорах приховується 10-13% світового ВВП, тобто більше 10 трлн. дол. (3).

Україна знаходиться серед країн-лідерів за обсягом вивезеного капіталу. Міжнародний консорціум журналістів-розслідувачів (ICIJ) опублікував базу даних, отриману на основі «панамського архіву». Згідно цих даних власниками офшорних рахунків є 165 українців і 195 українських компаній. За різними оцінками у світових офшорах щороку осідає від 100 до 300 мільярдів українських гривень (3).

Таким чином, незважаючи на легальність вищезазначених способів, їх застосування обумовлює значні суми економії для платників податків, але втрачених ресурсів – для державного бюджету. У зв'язку з цим схеми, які застосовуються потребують більш пильної уваги з боку держави з метою проведення чіткої межі між запобіганням сплаті надмірних сум податків, що є основною метою податкового планування, та цілеспрямованим ухиленням від оподаткування.

Список бібліографічних посилань:

1. Атаманенко, І. Б. Ефективність методів податкового планування (Електронний ресурс) / І. Б. Атаманенко. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7900/1/48.pdf>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
2. Глущенко, С. В. Мінімізаційні податкові схеми: зарубіжна та українська практика (Текст) / С. В. Глущенко, М. О. Казакова // Магістеріум. Економічні студії. – 2014. – Вип. 56. – С. 21-25.
3. Гостинні «гавані»: український експорт до «офшорів» виріс на 20%, а імпорт – на 40% (Електронний ресурс) / YouControl. – 2018. – Режим доступу: <https://youcontrol.com.ua/news/hostynni-havani-ukrayinskuu-eksport-do-ofshoriv-vyris-na-20-a-import-na-40/>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
4. Дзюрій, О. І. Податкове планування в системі фінансового управління суб'єктів господарювання (Текст) / О. І. Дзюрій // І-ша Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Управління інноваційними процесами в економічній системі України» (м. Львів, 5-6 грудня 2014 р.). – С. 49-50.
5. Євстігнеєва, О. Скільки Україна втрачає в офшорах (Електронний ресурс) / О. Євстігнеєва, Б. Красовський, Р. Наслідінов ; Бізнес Цензор. – 2019. – Режим доступу: https://biz.sensornet.ua/resonance/3110782/sklki_ukrana_vtracha_v_ofshorah. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
6. Парфентій Л. А., Шутько В. М. Розвиток податкового контролю за трансфертним ціноутворенням в Україні (Електронний ресурс) / Л. А. Парфентій, В. М. Шутько // Приазовський економічний вісник. – 2018. – №6 (11). – С. 469-472. – Режим доступу до ресурсу: <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk-6-11>.